

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протокол Вченої ради МДУ
від 31.03.2021 №9,
введено в дію наказом МДУ
01.04.2021 № 119

КОНЦЕПЦІЯ
розвитку англійської мови
у Маріупольському державному університеті

СХВАЛЕНО
протокол засідання
Науково-методичної ради МДУ
від 11.03.2021 р. № 5

Концепція розвитку англійської мови у Маріупольському державному університеті. – Маріуполь: МДУ, 2021. – 11 с.

Укладачі: О.Г. Павленко, О.П. Бодик, Т.В. Марена, М.В. Зіміна

Концепцію затверджено Вченою радою Маріупольського державного університету від 31.03.2021 (протокол № 9)

Концепція розвитку англійської мови у Маріупольському державному університеті націлена на комплексну модернізацію процесу викладання англійською мовою навчальних дисциплін на всіх рівнях вищої освіти. Дана концепція ґрунтується на принципах державної освітньої політики та визначає, з позицій нового методологічного підходу, мету та зміст навчання і викладання англійською мовою у відповідності із міжнародними стандартами.

Ідею Концепції представлено у формі рівневої моделі, яка забезпечує єдність, наступність і неперервність процесу навчання та викладання англійською мовою в МДУ. Вивчення англійської мови й організація процесу викладання англійською мовою навчальних дисциплін пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності МДУ та, згідно із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання», сприяють реалізації Стратегічного плану розвитку Маріупольського державного університету на період 2021-2025 рр. і вдосконаленню чинної в МДУ системи якості вищої освіти й адаптації її до загальноєвропейських вимог для досягнення загальноприйнятих кваліфікаційних рівнів і набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), які забезпечують спілкування й ефективність комунікації майбутніх фахівців у межах європейського освітнього простору.

ЗМІСТ КОНЦЕПЦІЇ

1.	Загальні положення.....	4
2.	Мета і завдання Концепції.....	6
3.	Принципи навчання.....	7
4.	Рівні володіння англійською мовою.....	8
5.	Структурна схема формування компетентностей комунікації англійською мовою.....	10
6.	Вимоги до науково-педагогічних працівників, які викладають навчальні дисципліни англійською мовою.....	11

1. Загальні положення

Підтвердивши свій європейський вибір і зовнішньополітичний вектор, прихильність до європейської інтеграції та глобалізації, Україна визначає вищу освіту як двигун соціальної трансформації, а англійську мову – як ключову компетенцію в умовах інтеграції та глобалізації економіки, інструмент міжнародного спілкування, засіб приєднання до європейського освітнього, наукового та професійного простору, умову ефективної інтеграції та фактор економічного зростання країни¹.

Збільшення ролі іноземної мови не тільки як засобу комунікації, а як інструменту професійного спілкування та способу досягнення певного соціального рівня, а також володіння однією або навіть декількома іноземними мовами фахівцем будь-якої галузі та спеціальності не викликає жодних сумнівів. Іноземна мова стає засобом підвищення рівня знань у межах своєї спеціальності та формування професійної спрямованості здобувачів вищої освіти. У зв'язку із цим – зростаюча значущість вивчення іноземних мов, формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. На сьогодні іноземна мова зі спеціальності дедалі більше перетворюється в мову для спеціальності.

Важливість англійської мови для доступу та розширення освітніх і професійних можливостей людини визнається державою і відображена в ряді національних стратегій та ініціатив, де володіння англійською мовою є центральним, включаючи:

- визнання необхідності забезпечити конкурентоспроможність українських учених і випускників на національному та міжнародному рівнях;
- прагнення до інтернаціоналізації вищої освіти;
- програми для академічної та освітньої інтеграції в межах ЄС;
- вивчення та застосування досвіду проєкту «Англійська для університетів», який підтримав запровадження та поширення в університетах англійської мови професійного спрямування (**English for Special Purposes – ESP**) та викладання фахових дисциплін англійською мовою (**English as Medium of Instruction for Ukrainians – EMI-u**)²;
- прийняття Національної рамки навчальної програми з англійської мови професійного спрямування для використання в університетах України³ та

---

¹ Проєкт Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/konceptualni-zasady-derjavnoi-polityky-schodo-rozvytky-angliiskoi-movy/#post-6085-footnote-2>

² **Англійська мова професійного спрямування (ESP)** передбачає викладання англійської мови для здобувачів вищої освіти, що забезпечують факультети/кафедри іноземних мов. **Викладання фахових дисциплін англійською мовою (EMI)** стосується викладання нелінгвістичних предметів англійською мовою, що забезпечують викладачі, які читають академічні курси. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/teach/projects/english-universities>

³ Програма з англійської мови для професійного спілкування (English for Specific Purposes: National Curriculum for Universities) / Г.С.Бакаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2005. 119 с. URL: https://im.nmu.org.ua/ua/library/national_esp_curriculum.pdf

Національної програми вивчення та популяризації іноземних мов «Україна speaking»⁴;

- поширення Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR) для визначення рівня володіння англійською мовою в Україні⁵.

Сутність Концепції розвитку англійської мови у Маріупольському державному університеті (далі – Концепція) полягає в осмисленні принципів, ідей, норм і правил покращення англійської освіти у Маріупольському державному університеті (далі – Університет) і створенні умов для підготовки випускників і викладачів до активного професійного спілкування в іншомовному професійному й академічному середовищах; необхідності забезпечення професійних потреб здобувачів вищої освіти на рівні, що відповідає очікуванням роботодавців; заохоченні до навчання впродовж усього життя та самостійності у вивченні мов, а також реалізації Стратегічного плану розвитку Маріупольського державного університету на період 2021-2025 рр. у контексті національної стратегії просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, що сприятиме вдосконаленню сформованої в університеті внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти та адаптації її до загальноєвропейських вимог для досягнення загальноприйнятих кваліфікаційних рівнів і набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), які забезпечують спілкування й ефективність комунікації майбутніх фахівців у межах європейського освітнього простору.

Концепцію розроблено з урахуванням Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», нормативних документів Міністерства освіти і науки України, «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, навчання, оцінювання», рамкових програм з іноземних мов, стандартів вищої освіти за рівнями та спеціальностями, проекту Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти, згідно з яким до 2025 року випускники українських університетів матимуть рівень володіння іноземною мовою, що дозволить їм повноцінно й адекватно брати участь в освітньому та професійному житті як на національному, так і на міжнародному рівнях (випускники всіх рівнів мають володіти англійською мовою на рівні не нижче B2)⁶, Положення про організацію освітнього процесу в Маріупольському державному університеті.

---

⁴ GoGlobal. Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов «Україна speaking». URL: <http://www.imzo.gov.ua/wp-content/uploads/2015/11/Natsionalna-programa-vivchennya-ta-populyarizatsiyi-inozemnih-mov-dopovidach-Pavlo-Hobzey.pdf>

⁵ Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680459f97>

⁶ Проект Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/konceptualni-zasady-derjavnoi-polityky-schodo-rozvytku-angliiskoi-movy/#post-6085-footnote-2>

2. Мета і завдання Концепції

Метою Концепції є забезпечення комунікативних потреб учасників освітнього процесу для здійснення академічної і професійної діяльності.

Мета Концепції передбачає вирішення наступних **завдань**:

- 1) створення організаційних і дидактичних умов для забезпечення професійно орієнтованих мовних (мовленнєва, соціокультурна, соціолінгвістична, дискурсивна та стратегічна компетентності) потреб учасників освітнього процесу;
- 2) підвищення їхньої академічної мобільності та конкурентоспроможності на національному і міжнародному рівнях;
- 3) забезпечення доступу до навчання за програмами подвійних дипломів;
- 4) координація навчання та викладання навчальних дисциплін англійською мовою;
- 5) розвиток професійних умінь викладачів англійської мови;
- 6) розвиток іншомовної компетентності науково-педагогічних працівників, що викладають англійською мовою фахові дисципліни на немовних спеціальностях;
- 7) визначення/підтвердження рівня володіння мовою здобувачів освіти, які навчаються на немовних спеціальностях, до того, як вони вивчатимуть дисципліни англійською мовою;
- 8) запровадження нових форм спільного професійного розвитку і формування педагогічних навичок, що відповідає потребам науково-педагогічних працівників як в ESP, так і в ЕМІ.

Сучасні вимоги до освітніх і професійних складових підготовки фахівця, що визначаються стандартами вищої освіти, орієнтуються на міжнародні вимоги щодо набору відповідних фахових і загальних компетентностей. Саме тому англійська мова має входити до переліку обов'язкових компонентів усіх освітніх програм Університету за першим (бакалаврським), другим (магістерським) і третім (освітньо-науковим) рівнями вищої освіти.

Концепцією також передбачається надання можливості науково-педагогічним працівникам, які викладають фахові навчальні дисципліни англійською мовою, проходити навчання з підвищення рівня фахової підготовки, удосконалення мовленнєвих умінь й розвитку мовних компетентностей на інтенсивних курсах англійської мови, у групах педагогічної майстерності МДУ із подальшим проходженням комплексного тестування й отримання відповідного сертифікату із зазначенням рівня знань, який дозволяє їм викладати англійською мовою навчальні дисципліни за фахом для здобувачів освіти немовних спеціальностей, предметно-орієнтовані практикуми англійською мовою для магістрів і докторантів, брати участь у міжнародних конференціях, стажуваннях, готувати наукові статті англійською мовою тощо.

3. Принципи навчання

Принципи навчання англійської мови базуються на Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти та спрямовані на досягнення академічної мобільності здобувачів вищої освіти і викладачів, їх успішної адаптації на європейському та світовому ринках праці. Вони передбачають:

- реалізацію компетентнісного підходу, що передбачає здатність особи діяти в різних проблемних ситуаціях, використовуючи отримані знання, уміння та навички;
- професійну спрямованість навчання англійської мови на формування готовності здобувачів вищої освіти і викладачів до іншомовного спілкування в конкурентних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях;
- активність або персональну відповідальність суб'єктів освіти за свій освітній і професійний розвиток;
- прозорість і відповідність навчальних курсів, програм, критеріїв оцінювання, що реалізуються, міжнародним стандартам навчання та оцінювання досягнень у форматі міжнародних екзаменів (*Aptis, BEC, CAE, IELTS*)⁷;
- системність у навчанні, яка полягає в організації процесу вивчення англійської мови на основі єдиної нормативної бази, чітко визначених кількісних і якісних потреб, координацію заходів, структуризацію мовних курсів за рівнями підготовки та спеціалізаціями, стандартизацію змісту навчання і контролю ефективності підготовки;
- послідовність у викладанні, яка полягає у тому, що кожен наступний ступінь навчання англійської мови базується на досягненні цільового рівня попереднього ступеня;
- автономність учасників освітнього процесу, яка полягає у тому, що суб'єкти несуть відповідальність за результати навчальної діяльності, мають можливості щодо вільного вибору програм, навчально-методичного забезпечення та технологій навчання.

---

⁷ **Aptis** – комп'ютеризоване тестування з англійської мови, яке проводить Британська Рада. Aptis складається з п'ятих частин: читання, письмо, слухання, усне мовлення та граматика й словниковий запас. Результати цього тестування відповідають ЗЄР, а кандидати отримують оцінку за шкалою ЗЄР як за кожну частину, так і загальну оцінку за весь тест.

BEC – Business English Certificate – Сертифікат з ділової англійської мови: Британський іспит з ділової англійської мови.

CAE – Certificate in Advanced English – Сертифікат про високий рівень володіння англійською мовою: Британський іспит для отримання сертифікату про володіння англійською мовою на рівні C1 за шкалою ЗЄР.

IELTS – International English Language Testing System – Міжнародна система тестування англійської мови: Британський іспит з англійської мови, який оцінює рівень володіння мовою за дев'ятибальною шкалою. Його часто складають при вступі до університету та у професійних цілях.

4. Рівні володіння англійською мовою

Для визначення цільового рівня володіння іноземною мовою (далі – РВМ) у Концепції використовується стандартна рамка, визначена Загальноєвропейськими рекомендаціями з питань мовної освіти⁸:

Елементарний користувач	A1 – Інтродуктивний A2 – Середній
Незалежний користувач	B1 – Рубіжний B2 – Просунутий
Досвідчений користувач	C1 – Автономний C2 – Компетентний

Згідно з європейськими стандартами володіння мовою, мінімально прийнятним РВМ для **бакалавра** є B2 (Незалежний просунутий користувач). Разом з усіма іншими професійними вміннями, випускник з РВМ B2 має бути здатним ефективно спілкуватися англійською мовою у професійному середовищі, щоб:

- обговорювати навчальні та пов'язані зі спеціальністю питання для того, щоб досягти порозуміння зі співрозмовником;
- готувати публічні виступи з галузевих питань, застосовуючи відповідні засоби вербальної комунікації й адекватні форми ведення дискусій і дебатів;
- знаходити нову текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, що міститься в іншомовних галузевих матеріалах (як у друкованому, так і в електронному варіантах), користуючись відповідними пошуковими методами і термінологією;
- аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань і прийняття професійних рішень;
- писати професійні тексти і документи англійською мовою з галузевих питань;
- писати ділові та професійні листи, демонструючи міжкультурне розуміння та попередні знання у конкретному професійному контексті;
- перекладати англійськомовні професійні тексти українською мовою, користуючись двомовними термінологічними й електронними словниками та відповідним програмним забезпеченням⁹.

⁸ Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680459f97>

⁹ Програма з англійської мови для професійного спілкування (English for Specific Purposes: National Curriculum for Universities) / Г.Є.Бакаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2005. 119 с. URL: https://im.nmu.org.ua/ua/library/national_esp_curriculum.pdf

Для успішного вивчення курсу англійської мови за професійним спрямуванням вихідний РВМ студента має бути не нижче В1+¹⁰. Цільовий рівень володіння іноземною мовою (В2) забезпечує академічну й професійну мобільність фахівця і є рекомендованим для вступу до магістратури.

Для **магістра** та **доктора філософії** цільовим РВМ є В2+, що забезпечує ефективне функціонування випускника в академічному та/або професійному середовищі.

Водночас, згідно з результатами нещодавніх досліджень¹¹ поточного стану вивчення та використання англійської мови в Україні, однією з ключових перешкод на шляху формування цільових РВМ у закладах вищої освіти є недостатній рівень мовної підготовки вступників на навчання на бакалаврський та магістерський рівні. Так, хоча цільовий рівень володіння англійською мовою серед випускників шкіл відповідно до чинних навчальних програм з іноземних мов¹² становить не нижче В1, значна їх кількість не досягають зазначеного рівня, внаслідок чого до системи вищої освіти часто потрапляють абітурієнти з низьким вхідним РВМ.

Для розв'язання проблеми так званої «мовної нерівності» вступників, забезпечення ефективності здобуття вищої освіти та досягнення цільового рівня володіння англійською мовою серед випускників не нижче В2 у спільному проєкті Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти¹³ МОН України та Британська Рада рекомендують визначити компетентність із володіння англійською мовою обов'язковою **на рівні В2** для всіх спеціальностей бакалаврського рівня, **на рівні В2+** з академічним компонентом для всіх спеціальностей магістерського рівня та **на рівні В2+** з академічним компонентом для докторів філософії.

---

¹⁰ Там само

¹¹ Проєкт Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/konceptualni-zasady-derjavnoi-polityky-schodo-rozvytky-angliiskoi-movy/#post-6085-footnote-2>; Bolitho, R. and West, R. (2017). The internationalisation of Ukrainian universities: the English language dimension. Kyiv: British Council. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/2017-10-04_ukraine_-_report_h5_en.pdf; Borg, S. (2019). The Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education: Final Report. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/efu_impact_report_-_final_version_26_feb_2019.pdf

¹² Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов, 10-11 класи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

¹³ Проєкт Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/konceptualni-zasady-derjavnoi-polityky-schodo-rozvytky-angliiskoi-movy/#post-6085-footnote-2>

5. Структурна схема формування компетентностей комунікації англійською мовою

Для встановлення вхідного РВМ серед здобувачів вищої освіти, які вступили на навчання за освітніми програмами першого (бакалаврського) рівня, проводиться діагностичне тестування, результати якого визначають структурну конфігурацію та змістове наповнення навчальних курсів іноземної мови.

Для досягнення випускниками Університету цільового рівня володіння іноземною мовою на кожному з рівнів вищої освіти до освітніх (освітньо-професійних та освітньо-наукових) програм включається відповідний набір освітніх компонент. На першому (бакалаврському) рівні на опанування курсу «Іноземна мова» відводиться 18 кредитів ЄКТС, дисципліна викладається з 2 по 7 семестр (3 і 5 семестри – залік, 7 семестр – атестаційний екзамен). Для подальшого поглиблення мовленнєвих компетентностей здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» у 8 семестрі вони можуть обрати відповідну вибірккову дисципліну з переліку елективних навчальних дисциплін циклу професійної підготовки.

На другому (магістерському) рівні до переліку обов'язкових дисциплін циклу загальної підготовки включається дисципліна «Іноземна мова у професійному середовищі» у обсязі 3 кредити ЄКТС.

На третьому (освітньо-науковому) рівні до переліку обов'язкових дисциплін циклу загальної підготовки включається дисципліна «Наукова комунікація іноземною мовою» у обсязі 6 кредитів ЄКТС.

Опанування компетентностей професійної комунікації англійською мовою здобувачами першого, другого і третього рівнів вищої освіти також може бути здійснено шляхом викладання англійською мовою фахових освітніх компонентів. Як обов'язкова форма контролю в робочих програмах цих освітніх компонентів має бути передбачена проєктна робота (усна/стендова презентація, демонстрація матеріалів, доповідь, вистава тощо).

Контрольні заходи з навчальних дисциплін, викладання яких здійснюється англійською мовою, також проводяться англійською мовою. Рівень знань здобувачів освіти з англійської мови не може бути підставою для зниження підсумкової оцінки з відповідної навчальної дисципліни. Якщо студент, який вивчав фахову навчальну дисципліну англійською мовою, складає залік або екзамен із такої дисципліни перед комісією, форма контролю здійснюється українською мовою. Документальне оформлення результатів підсумкового контролю з навчальних дисциплін, які викладаються англійською мовою, проводиться українською мовою.

Здобувачам освіти, які вивчали фахові навчальні дисципліни англійською мовою, надається право виконувати та захищати кваліфікаційні роботи (проєкти) цією мовою. При цьому кваліфікаційна робота (проєкт) виконується державною мовою, а захист і презентація здійснюються англійською мовою. Обговорення може здійснюватися як англійською, так і державною мовами.

6. Вимоги до науково-педагогічних працівників, які викладають навчальні дисципліни англійською мовою

Модернізація процесу іншомовної підготовки в Університеті можлива в межах Європейського мовного портфелю (ЄМП)¹⁴, який у вигляді гнучкого педагогічного інструменту, забезпечує викладача не тільки різноманітним арсеналом лінгводидактичних засобів, а також системою оцінки мовних компетенцій здобувачів вищої освіти у залежності від реально здобутого ними рівня володіння мовою. Важливим при цьому є рівневе проектування навчальної діяльності через розробку професійно-мовного портфеля (ПМП) як технології викладання англійської мови для відповідної освітньо-професійної/наукової програми.

ПМП створюється для самоосвітньої діяльності й оцінювання результатів роботи викладача, вивчення динаміки його професійного зростання й відслідкування професійного самовдосконалення.

Технологія мовного портфелю дає широкі можливості для оптимізації процесу іншомовної підготовки в Університеті, забезпечуючи умови для рефлексії й автономії у викладанні мови.

З метою здійснення ефективного процесу організації викладання англійською мовою навчальних дисциплін і підвищення рівня мовної компетентності науково-педагогічних працівників профільних кафедр Університету до обов'язкової професійної кваліфікації додається мінімум одна з таких вимог:

- знання англійської мови не нижче рівня B2, підтверджене сертифікатом відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти з мов країн Європейського Союзу;
- наявність кваліфікаційного документу (диплом про вищу освіту);
- наявність документу (сертифікат, посвідчення) про проходження довгострокових мовних курсів обсягом 180 годин (6 кредитів ЄКТС), у тому числі організованих на базі МДУ.

Додатковим підтвердженням рівня володіння викладачем англійською мовою є наявність міжнародного професійного та мовного досвіду (стажування в країні, що входить в Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) або Європейський Союз; проведення лекцій англійською для іноземних здобувачів вищої освіти у рамках програм академічного обміну).

Проректор з науково-педагогічної
роботи (міжнародні зв'язки)

_____ О.Г. Павленко

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ Т.В. Марена

¹⁴ European Language Portfolio (ELP). Principles and Guidelines with added explanatory notes. Language Policy Division, 2000. Version 2. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804586ba>